

ALLAH'I ÇOK ZİKREDİN!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah cümleden razı olsun... Cümlelerinizi rahmetine erdirsin...

Hem dünyada, hem ahirette aziz ve bahtiyar olun...

Sevdiğimiz bir kardeşimiz bizi davet etti, evine geldik. Kitabı kendisine verdik, "Aç bir sayfa!" dedik. O da bize bir sayfa açtı. Buradan birinci hadis-i şerifi okuyorum.

a. Her Yerde Allah'ı Zikredin!

Peygamber SAS Efendimiz, Atâ ibn-i Yesar'dan mürsel olarak Ahmed ibn-i Hanbel'in rivayet ettiğine göre, buyurmuş ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.159, no:331 ve s.175, no:374; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.78, no:34325; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.405, no:548; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.241; İbn-i Hibbân, *es-Sikât*, c.II, s.110; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VIII, s.435, no:4541; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XVIII, s.194; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Zühd*, c.I, s.26; Atâ' ibn-i Yesar Rh.A'ten.

İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.997; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VI, s.55, no:7852; Muhamnef ibn-i Zeyd el-Bekrî RA'dan.

Hünnâd, *Zühd*, c.II, s.531, no:1092; Ebû Seleme RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.IV, s.395, no:7120 ve c.X, s.72, no:16753; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.45, no:5252 ve c.XV, s.1261, no:43283; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.131, no:303; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IV, s.160, no:2998.

أذْكُرِ أَهْلَ عِنْدِ كُلِّ حَجَرٍ وَشَجَرٍ

(حم. فى الذهب عن عطاء بن يسار مرسلًا)

RE. 67/1 (*Üzküru'llàhe inde külli hacerin ve şecerin*) buyurmuş. Birinci hadis-i şerif zikirle ilgili. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

(*Üzküru'llàh*) “Allah’ı zikredin! (*İnde külli hacerin ve şecerin*) Her ağacın yanında ve her taşın yanında Allah’ı zikredin!”

b.Zikr-i Hafîye Devam Edin!

İkinci hadis-i şerifi de okuyalım:²

أذْكُرُوا أَهْلَ ذِكْرًا خَامِلًا! قِيلَ: وَمَا الذِّكْرُ

الْخَامِلُ؟ قَالَ: الذِّكْرُ الْخَفِيُّ

(ابن المبارك عن ضمرة بن حبيب مرسلًا)

RE. 67/2 (*Üzküru'llàhe zikran hàmilen. Kîle: Ve me'z-zikrü'l- hàmil? Kàle: Ez-zikrü'l-hafiyü*)

Bu da Abdullah ibn-i Mübârek'in kitabından. Çok sevdiğim mübarek bir alim, babasının ismi gibi... Onun kitabından naklen veriyor Gümüşhaneli Hocamız (Rh.A):

(*Üzküru'llàhe zikran hàmilen*) “Zikr-i hàmil ile Allah’ı zikredin!” *Hàmil*, *hı* harfi ile, az sesle

² Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.50, no:155; Damre ibn-i Hubeyb RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.615, no:1757; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IV, s.159, no:2995.

mânâsına. “Allah’ı az sesle zikredin!” Denildi ki: (*Kîle: Ve me’z-zikrû’l-hâmil?*) “Bu aşağı sesle zikir nasıldır?..” (*Kàle: Ez-zikrû’l-hafiy*) Hafî olan, saklı olan zikirdir.” buyurdu.

Şimdi bu iki hadis-i şerifte zikrin her ağacın, taşın yanında yapılması ve sessiz olarak yapılması tavsiye edilmiş oldu.

Şimdi zikir kelimesini kısaca açıklayalım: Arapça’da *zikr* kelimesi, *zekere-yezküru* fiilinin masdarıdır. Zikretmek demek; anmak, hatırına getirmek, hatırında tutmak, hatırında olması demek...

Allah’ı zikretmek demek, Allah’ı hatırına getirmek, hatırında olması demek... Zikrin mukabili olan fiil nedir, yâni anmamak, hatırlamamak nedir?.. O da *nesiye-yensânîsyan*; hatırlamamak, unutmak mânâsına geliyor.

Demek ki zikir, mefhum-u muhâlifi ile anlatacak olursak, unutmamanın zıddı, unutmamak, hatırlamak mânâsına gelen bi kelime. Allah’ı zikretmek de, Allah’ı hatırında tutmak, Allah’ın hatırında olması demek oluyor.

Tabii insan, dünya içindeki meşguliyetleri dolayısıyla, işi gücü, gelen giden, konuşmalar, sohbetler, gözünün, kulağının takındığı meşgaleler dolayısıyla bu işi yapamaz. Hattâ unuttur, aklına gelmez, gelmeyebilir. Ama tabii, mü’min kullar bu hatırında olmayı çok yapmak sevaplı diye, buna gayret ederler. Tefekkür

ederler, muhasebe-i nefis yaparlar. Yeri göğü incelerken, olaylara, varlıklara bakarken, kelebeklere, çiçeklere, böceklerle bakarken;

“—Bunu Rabbim yaratmış!” diye Allah’ı hatırlarlar. Olayları gördükleri zaman, karşılaştıkları zaman;

“—Bu benim Rabbimin takdiridir.” derler.

Yâni, Cenâb-ı Hakk’ın yarattığı varlıklar ve Cenâb-ı Hakk’ın yaptığı işler, çevresinde olup bitenler, olanlar, ölenler dolayısıyla, çok çok Cenâb-ı Hakk’ı hatırlar.

Tabii makbul olan, Cenâb-ı Hakk’ın hep insanın hatırında olması ve öylece, Cenâb-ı Hak hatırında iken, Cenâb-ı Hakk’ın rızasına uygun hareket etmesidir.

Cenâb-ı Hakk’ı hatırlayınca;

“—Rabbim, alemlerin Rabbi Allah-u Teâlâ Hazretleri beni görüyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri her yerde hâzır ve nâzır, sözlerimi işitiyor. Melekler benim yaptıklarımı kaydediyorlar. Allah beni hesaba çekecek.” diye, her işini Cenâb-ı Hakk’ın rızasına uygun yapmağa çalışır.

Yâni, hatırında tutmaktan maksat, itaat etmektir. Rızasını kazanmak için, tam Cenâb-ı Hakk’ın istediği gibi hareket etmektir.

c.Allah'a İtaat Eden Zikir Ehlidir

O bakımdan, “Bir insanın elinde tesbih olsa, veyahut hatırında Allah olsa; Allah'ı düşünüyor ama, yine de o günahı işliyor... O zaman zikretmiyor demektir. Hadis-i şeriflerde Peygamber Efendimiz bunu açıkça beyan eylemiştir:³

مَنْ أَطَاعَ أَهْلًا فَقَدْ ذَكَرَ أَهْلًا، وَإِنْ قَلَّتْ صَلَاتُهُ،
وَصِيَامُهُ، وَتَالَوَتْهُ الْقُرْآنُ؛ وَمَنْ عَصَى أَهْلًا فَلَمْ
يَذْكُرْهُ، وَإِنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ، وَصِيَامُهُ، وَتَالَوَتْهُ
لِلْقُرْآنِ

(الحسن بن سفيان، طب. كر. عن واقده؛ ض. هب. عن ابن أبي عمران مرسل)

RE. 405/4 (*Men etâa'llàhe fekad zekera'llàh*)
“Kim Allah'a itaat ediyorsa, Allah'ın emrini tutuyorsa, isyan etmiyorsa, günah işlemiyorsa; (*fekad zekera'llah*) o Allah'ı zikrediyor demektir; (*ve in kallet salâtühû ve sıyâmühû ve tilâvetühü'l-kur'ân*) nafile namazı, nafile orucu ve Kur'an okuması az olsa bile...” Yâni,

³ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.154, no:413; İbn-i Abdî'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.491; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1101; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dımaşk*, c.IV, s.286; Vâkıd RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.452, no:687; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.17, no:70; Saîd ibn-i Mansûr, *Sünen*, c.II, s.630; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.561, no:5761; Hâlid ibn-i Ebî Umran Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.671, no:1924; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIX, s.486, no:21295.

eğer gününü itaatle geçiriyorsa adam, isyan etmiyorsa, Allah'ı zikrediyor demektir; dilinde zikri, elinde tesbihi az olsa bile... Çünkü, aslolan o idrâke ulaşip, o idrake göre yaşamaktır.

(*Ve men asa'llàhe felem yezkûrhu*) “Ama bir insan eđer günah işliyorsaa, Allah'a àsî oluyorsa, o kimse de Allah'ı zikretmiyor demektir; (*ve in kesüret salâtühû ve sıyâmühû ve tilâvetühû li'l- kur'ân*) nafîle namaz kılması, oruç tutması ve Kur'an-ı Kerim'i okuması çok olsa bile...” Yâni, “Elinde tesbih, dilinde zikir olsa da, o Allah'ı zikretmiyor demektir.” diyor Peygamber Efendimiz.

Demek ki, hatırlamaktan murad, itaat etmektir. Kulluğu güzel yapmaktır, rızasına uygun davranmaktır.

Bu hakîkî hatırlama, yâni *hûş der dem*; her nefes alış verişte şuurlu olmak, Cenâb-ı Hakk'ın kulu olduğunu bilmek, ona karşı kulluk görevini doğru yapması gerektiğini bilmek için, her an bunu düşünmesi için, hatırından kaçırmaması için, tesbih çekmek, yâni zikir kelimelerini tekrar tekrar söylemek de bir çaredir. Böyle yaptıkça, yavaş yavaş, yavaş yavaş, bu zorlamalı, itmeli kakmalı olan hatırlama, zikreden insanda dâimî bir hal haline gelir. O zaman devamlı Cenâb-ı Hakk'ı hatırında tutan, onu düşünen, her yaptığı işi Allah için yapan bir insan haline gelir.

Onun için denmiştir ki:

الذِّكْرُ بِالتَّذَكُّرِ

(*Ez-zikru bi't-tezekkürî*) “Cenâb-ı Hakk’ın insanın yadında olması, hatırında olması, zikir işine çalışmakla olur, kendisini zorlamakla olur.” denmiştir.

Onun için, Peygamber SAS, bizlere sahih hadis-i şeriflerde çeşitli zikirleri tavsiye etmiştir:

“—Günde yüz defa, “*Lâ ilâhe illa’llâh*” deyin!”⁴

“—Cenâb-ı Hakk’ın isimlerini zikredin!”

“—*Sübhâna’llâhi ve’l-hamdü li’llâhi ve lâ ilâhe illa’llâhu va’llâhu ekber... Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi’llâhil-aliyyi’l- azîm*”i yüz defa söyleyin!”

Cenâb-ı Hakk’ın sıfatlarını belirten cümleciklerden oluşan bir ibare bu.

“—*Sübhâna’llâhi ve bi-hamdihî, sübhâna’llâhi’l-azîm ve bi- hamdihî*” deyin!

Böyle çeşitli hadis-i şeriflerde, yüzlerce hadis-i şerifte bize bu zikirleri tavsiye etmiştir. Neden?.. Bunlarla meşgul olmak suretiyle zikir insana yerleşir ve insan zamanla, hep Cenâb-ı Hakk’ı düşünen, her işini Cenâb-ı Hakk’ın rızası için yapan bir insan haline gelir. Bu zorlamanın sonunda zorlama kalkar, tabii bir hal haline gelir. Her zaman, aldığıında, verdiğiinde, kızdığıında, sevdiğiinde, her düşünce, söz, iş ve faaliyetinde Cenâb-ı Hakk’ı düşünerek, Cenâb-ı

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.425, no:27433; Ümm-ü Hâni bint-i Ebî Tâlib RA’dan.

Hakk'ın rızasına uygun hareket eden bir insan haline gelir.

Onun için burada da, birinci okuduğum hadis-i şerifte:

“—Her taşın, her ağacın yanında Allah'ı zikredin!” diye buyuruyor.

Tabii taş çoktur, ağaç da çoktur, her zaman insan karşılaşır.

Böylece Cenâb-ı Hakk'ı çok zikretmek tavsiye edilmiş oluyor.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de ayet-i kerime açıkça çok kelimesini kullanmış. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

ا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا.
وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيالً

(الحزاب ٤١-٤٢)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llâhe zikren kesîrâ.*) “Ey iman edenler! Allah'ı çok şekilde zikredin, çok zikirle zikreleyin! (*Ve sebbihùhu bükreten ve esîlâ.*) Sabah akşam ona tesbih eyleyin!” (Ahzâb, 33/41-42) diye çok zikretmeyi beyan etmiş. Bu hususta pek çok ayet-i kerime var. 80-90 kadar ayet-i kerime hatırlıyorum. Yüzlerce hadis-i şerif var.

O halde, demek ki zikretmek Kur'an'ın emri, Peygamberimiz'in emri, sünnet-i seniyyenin gereği, hakîkî müslümanın şânı oluyor. Münafıklar hakkında da buyruluyor ki:

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ
النَّاسَ وَالْأَلَّ يَذُكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

(النساء: ١٤٣)

(*Ve izâ kâmû ile's-salâti kâmû kûsâlâ.*)
“Namaza kalktıkları zaman istemeye istemeye,
tembellene tembellene kalkarlar. (*Yurâûne'n-
nâs*) İnsanlara gösteriş yaparlar. (*Ve lâ
yezkürûna'l- lâhe illâ kalîlâ.*) Allah'ı anmazlar,
ancak az anarlar.” (Nisâ, 4/142) Yâni, çok az
anıyorlar.

Demek ki, bizim zamanımızdaki bazı zavallı
müslümanlar, dereceyi münafıklardan da aşağı
düşürmüşler ki, hiç zikretmiyorlar. Münafıklar
az zikrediyor diye Kur'an-ı Kerim'de bildiriliyor.
Ama bizim zamanımızın sözde müslümanları,
ortada yalancı pehlivan gibi peşrev yapıp
dolaşanlar, hiç zikretmiyorlar. O daha da acı
oluyor.

Sonra, bu zikrin gösteriş için olmaması esas
olduğundan, insanın kendisiyle Rabbi arasında
bir mesele olduğundan dolayı da, ikinci hadis-i
şerifte zikrin gizlice yapılması, yâni bakanın
anlayamaması, dinlemek isteyenin duyamaması
şeklinde yapılması tavsiye ediliyor.

Zikrin sevabı çok fazladır. Bütün sevaplı
amellerin başında, en sevaplı iş olarak gelir.
Hattâ bütün ibadetler de zikirle olursa, çok
sevaplı olur; zikirsiz olursa, az sevaplı olur.

Savaşıyor; zikirle olursa, sevabı çok olur... Namaz kılıyor, zikirli olursa, uyanık bir hâtır ile olursa, sevabı çok olur... Oruç zikirle olursa, sevabı çok olur. Hac – işte tefsir sohbetlerimizde okuyoruz– ihrama girip Lebbeyk çektiği andan Arafat’a, Müzdelife’ye, Mina’ya kadar, tavafta ve sâirede tamâmen, tepeden tırnağa zikirdir... Onun için, ibadetler de zikirle daha güzel oluyor, hakîkî oluyor ve sevabı çok oluyor.

Tabii, her ibadetin sevabı var, ücreti var; yapılan ibadete göre Cenâb-ı Hakk’ın mükâfâtı var. Meselâ, Allah yolunda infak etmek, bire yedi yüz mislidir sevap. Kesenin ağzını açıyorsun, Allah yolunda paranı veriyorsun. Bir verdiğin zaman, yedi yüz vermiş gibi, yedi yüz misli mükâfât veriyor Cenâb-ı Hak... Ama zikrullah, bundan da yüz kat fazladır: Bire yetmiş bin... Hadis-i şerifte kesin olarak bildiriliyor, böyledir. Zikr-i hafî de, yâni gizlice içinden zikretmek de, bunun yetmiş kat fazlasıdır. Yâni, dört milyon dokuz yüz bindir.

Tasavvuf kitaplarında anlatılan bir hususu beyan etmem lâzım.

Tasavvuf kitaplarında zikir üç mertebede anlatılır.

1. Zikr-i cehrî: Yüksek sesle, duyulabilir, görülebilir şekilde zikretmek. Bu adam zikrediyor işte, banda alabilirsiniz, duya-bilirsiniz, görebilirsiniz. Bu zikr-i cehrî... Cehren, yâni âşikâre olarak zikir yapıyor.

2. *Zikr-i hafî*: Bizim namazda sûreleri, tesbihleri içimizden söylediğimiz gibi. Yâni kendimiz duyacak kadar, çok alçak bir sesle zikretmek olarak tarif ediliyor. Fısıltı şeklinde de olsa, yine bir ses çıkıyor, dil dudak kırırdıyor. Kulağın çok yanaştırırsa, duyabilir.

Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz Berat Gecesi'nde secdeye kapanmış, yarı geceye kadar bir secdesini devam ettirmiş. Sonra kalkmış, doğrulmuş, bir daha secdeye gitmiş, gecenin öbür yarısında devam etmiş. O secde esnasında da dualar eylemiş. Hazret-i Aişe Vâlidemiz kulağın yanaştırınca, ne dualar ettiğini duymuş. Yâni yüksek sesli değil, hafif sesli mânâsına.

3. *Zikr-i kalbî*: Hiç duyulmayan, belli olmayan zikre de zikr-i kalbî derler. Yâni, ağzını kapat, dilini de kırırdatma, sesini de çıkartma, içinden "Allah... Allah..." de!..

Tabii, bunu kimse bilmez, melekler de bilmez; Cenâb-ı Hak bilir sadece. O zaman bu zikrî kalbî, gönülden zikir oluyor. Bunun hiç sesi duyulmuyor.

Bu üç mertebede olur. Allâhu a'lem, buradaki zikr-i hafîden maksat, *ez-zikrû'l-hâmil* dendiğine göre, fısıltı şeklinde mânâsına olabilir. Peygamber SAS Efendimiz, haccedenlerin yüksek sesle zikrettiklerini duyduğu zamanda, hacda onlara ihtarda bulunmuş:

“—Ey insanlar! Böyle bu kadar bağırtıp çağırışmayın! Çünkü siz uzakta olan bir kimseye seslenmiyorsunuz. Cenâb-ı Hak her yerde hâzır ve nâzırdır.” diye onları sekînete davet etmişti.

Onun için, müslüman namaza giderken yavaş yavaş, ağır ağır, vakarla yürür. Zikri yaparken, ölçülü bir şekilde yapar. Çok yüksek sesle olmaz.

Senelerce önce bu diyarda gezerken, bir şehre gelmiştik. Orada bir camide zikir yapıldı. Beni bir arkadaş gezdiriyordu, şimdi Konya’da. O dedi ki:

“—Hocam, ömrümde ben bu kadar bağırtılı, çağırtılı zikir görmedim!” dedi.

Hakîkaten insanlar öyle terlemişlerdi ki, ceketleri bile ıslanmıştı. Bir de hoplayarak, böyle hareket ederek zikir yapmışlardı. Demek ki burada, Peygamber SAS Efendimiz çok gürültülü olmayan, sessiz bir zikri tavsiye ediyor.

Zikr-i kalbî ise, bunun en ileri mertebesi olmuş olur. Sesin alçaltılması, riya olmasın diyedir. Onu hiç kimse bilmediği için, tamamen kalbinden olunca hiç kimse duymayacağı için, riyadan en uzak şekli o olduğundan, onun da mükâfâtı çok çok daha fazla olur.

d. Şehadet Getiren Cennete Girecek

Zikirle ilgili bu sayfada bir hadis-i şerif daha var. İbn-i Huzeyme ve İbn-i Hibban Câbir RA'dan rivayet etmişler. Bu bütün dinleyiciler ve bütün müslüman kardeşlerimiz için bir müjde:⁵

إِذْهَبُ فَنَادِ فِي النَّاسِ: أَنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ أَلَّ إِلَهَ إِلَّا
أَهْلُ مَوْقِنًا أَوْ مُخْلِصًا فَلَهُ الْجَنَّةُ

(ابن خزيمة، حب. ض. عن جابر)

RE. 67/9 (*İzheb fenâdi fi'n-nâs: Ennehû men şehide en lâ ilâhe illa'llâhü mûkînen ev muhlisan, felehü'l-cenneh.*) buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz.

Emir eylemiş yanındaki zâta, râvîsi Câbir RA, belki ona söyledi: (*İzheb*) “Git, (*fenâdî*) nidâ eyle, yâni yüksek sesle, tellal bağıırır gibi bağıırarak insanlara duyur!” Hani namaz için yüksek sesle ezan okuyoruz da, herkes duyuyor ya, onun gibi nidâ eyle, yüksek sesle bağıır! İnsanların arasında, kalabalık olduğu, toplu olduğu yerde hepsine nidâ et, yüksek sesle söyle ki:

(*Ennehû men şehide*) “Kim şahitlik ederse, tanıklık ederse, (*en lâ ilâhe illa'llâh*) Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik ederse; veyahut 'Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh' derse...” Nasıl

⁵ İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.363, no:151; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.50, no:144; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IV, s.175, no:3027.

ama?.. (Mûkînen) “Şeksiz, şüphesiz tam bir inanç ve sağlam bir kanaat olarak ‘Allah’tan başka ilâh yoktur!” diye söylesen, şahitlik edersen; (ev muhlisan) riyâkârlıkla değil de, hâlîs, katıksız bir iyi niyetle söylesen, (felehü’l-cenneh) ona cennet var! O cennetlik olacak. Git bunu insanlara duyur!” diye, Câbir RA’a Peygamber Efendimiz emreylemiş.

El-hamdü lillâh, biz de ihlâs ile, şeksiz şüphesiz kesin bir şekilde:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ

(Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû) [Şahitlik ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur; ve yine şahitlik ederim ki. Muhammed AS onun kulu ve rasûlüdür.] diyoruz.

Aziz ve muhterem kardeşlerim, bunu insan tek başına söylesen yeter tabii ama, bu devirde bir de tebliğ vazifesini iyi yapmamız gerekiyor. Çünkü İslâm düşmanları çok çalışıyor. Hem de çok güzel alet, edevat bulmuşlar, imkânları ele geçirmişler, bir de zenginleşmişler. Gerçi müslümanların da zenginleri var ama, onların İslâm’ı yaymaktaki gayretlerinden, İslâm düşmanlarının İslâm’ı söndürmek için yaptıkları çalışmalar, çok daha fazla ve çok daha çeşitli... Oturuyorlar, kalkıyorlar, masaların başında, etrafında toplanıyorlar, derin derin düşünüyorlar. Uzmanları bu işin içine katıyorlar:

“—İslâm’ı yeryüzünden nasıl yok edebiliriz, İslâm ülkelerini nasıl zayıflatabiliriz?.. Müslüman halkları nasıl baskı altında tutabiliriz, nereden kandırabiliriz?.. Müslüman halkların idarecilerini, idare edilenlerle nasıl düşman haline getirebiliriz?.. Şuradaki halkı, buradaki halkla nasıl düşman haline getirebiliriz?.. Müslüman milletlerin birbirleriyle işbirliği yapmasını önlemek için, aralarını açmak için neler yaparsınız?” diye derin derin düşünüyorlar.

Büyük paralar ayırıyorlar, pek çok insanı bu işlere seferber ediyorlar;

“—Haydi bakalım çalışın da, müslümanların arasını bozun!” diye casuslar gönderiyorlar.

İki komşu İslâm ülkesi birbirleriyle kanlı bıçaklı düşman oluyor. Birleşmek şöyle dursun, birbirlerini kıtır kıtır kesecek hale geliyorlar. Yâni düşmanlar böyle çalışıyor.

Tabii, düşmanların çalışma şekilleri sadece bunlar değil. Okuduğunuz kitaplar, seyrettiğiniz filmler, romanlar, tiyatro eserleri, hikâyeler, birçok şeyler İslâm ülkelerine, İslâm düşmanlarının bozuk fikirlerini, yamuk fikirlerini aşıyor.

Müslümanları İslâm’dan koparıp, başka bir bozuk, bâtıl, modası geçmiş, sönmüş, Allah indinde geçerli olmayan bir dine çekmek çalışmalarını yapıyorlar.

Hakîkaten de büyük müesseseler kuruyorlar, okullar açıyorlar, üniversiteler açıyorlar, çocukları okutuyorlar. O okutma esnasında yavaş yavaş, onun da farkında olmayacağı bir şekilde, kanaatlerini bunların kafalarına sokuyorlar. Yâni,

“—Kısa bir zaman içinde olmaz bu iş, ben bunu yavaş yavaş yapayım!” diye gizli hareket ediyorlar.

Biliyorsunuz, Arap ülkelerinde böyle İslâm düşmanlığı yapmak için, ilk iş olarak üniversiteler açtılar. Oralara İslâm düşmanlarını gönderdiler. Onlar Arapça’yı da güzelce öğrendiler, İslâm eserlerini de güzelce okudular. Okuduktan sonra,

“—Nereden başlayıp İslâm’ı nasıl, nereden alt edebiliriz; müslümanların kafasını nasıl bozarız?” diye kollarını sıvadılar, çalıştılar. Halen de çalışıyorlar.

Üniversitelerden başladılar. O üniversitelerden yetiştirdikleri insanlar da, onların maşaları olarak veya robotları olarak çalıştı. Meselâ, Osmanlı İmparatorluğu’nun bölünmesinde, şimdiki Boğaziçi Üniversitesi’nin yerinde olan Amerikan kolejinde [Robert Kolej] çok çalışma yaptılar. Oradan yetişen insanlar Bulgar komitecisi oldu, Yunan milliyetçisi oldu, Sırp milliyetçisi oldu, Balkanları öyle kopardılar.

Tabii, bir de düşman bilgili oldu mu, onu alt etmek daha zor oluyor. Şimdi bakıyorsunuz Balkan lkelerinde bizim zavallı kardeşlerimiz Boşnaklar, Arnavutlar, Kosova'dakiler; okuma fırsatı vermiyorlar. Esnaf olsun, işçi olsun, cahil kalsın...

“—E ne olacak?..”

Ötekiler okusun, onlar yönetici olsun, onlar büyük işleri yapsınlar. Berikiler de işte böyle dükkândan eve, evden dükkâna; tarlada ziraatle, çapayla güneşin altında uğraşsınlar diye okutmamağa gayret ediyorlar.

Hattâ İslâm lkelerinde kurdukları üniversitelerde eğitimin seviyesi düşük tutuluyor ki, o ülkelerdeki insanlar kendi evlâtları kadar iyi yetişmesin diye.

Hattâ eğer İslâm ülkelerinden, onların ülkelerine bazıları tahsil yapmağa gitmişse, onlara doktora filân yaptırdıkları zaman, kolay tarafından ve çok çalıştırmadan, çok bilgi vermeden, hemen unvanları onlara kazandırıyorlar. Bunlara bu kadar yeter diyorlar. Yâni, çok kuvvetli yetişip de, bizim karşımıza çıkmassınlar gibi çalışmalar yapıyorlar.

Bunları niçin anlatıyorum: Bugün ihlâsla, iman ile, yakîn ile, imân-ı kâmil ile “*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh*” diyen, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik eden insanlar, bir de bu şahitliğini messeseleştirmeli, müesseseler kurmalı! Yüksek eğitim müesseseleri kurmalı ve halkın eğitimine önem vermeli!.. Halkı eğitecek her çeşit araç ve gereci kurmalı!..

Televizyonlar birer araç.

“–Bakalım bizim güzel Türkiye’imizde haller nasıl?” diye dışarıdan seyrediyorum; televizyonları beğenmiyorum.

“–*En akıllısı Deli Bekir, ol dahi zincirde yatur.*” diye bir söz vardır; çok günahlı şeyler var. Tabii, RTÜK bazı ölççeklerle hatalı gördüğü yayınları yasaklıyor, bir gün ceza veriyor, bir ay ceza veriyor.

Tabii, onun ölççeği başka... Şöyle yaparsa cezalandırırım, böyle yaparsa cezalandırırım diyor. Bir de Cenâb-ı Hakk’ın cezalandırması var. Günahlı bir şey olduğu zaman, Cenâb-ı Hak cezalandırıyor. Kur’an’ın ahkâmına, dinin ahkâmına, hadis-i şerife, Peygamber Efendimiz’in sünnetine aykırı bir şey olduğu zaman, günah olduğu zaman cezalandırıyor. Onlara kim dikkat edecek?.. O yayınları yapan mü’min insanlar dikkat edecek. Yâni “Aman imana aykırı, ahlâka aykırı bir şeyler yapmayayım!” diye düşünecek.

Bakıyorum, çok zayıf görüyorum. Demek ki, müslümanların çok çalışması lâzım! O konularda çalışmalar yapması lâzım ki, bu kelime-i şehadeti, Allah’ın varlığını, birliğini herkes bilsin ve başka kanaatlerde olanlar, haça, puta tapanlar da yola gelsinler!

Bunlar için de tabii, şöyle bir tasarım yapılmalı yılların içinde:

“—Birkaç yıl şöyle yaparsınız, ondan sonra böyle yaparsınız; ondan sonra şu olur. Sonunda onları da *Lâ ilâhe illa'llâh* inancına kazanırsınız, bâtil inançtan kurtarırsınız. Cehennemde çatır çatır, ebedî yanmaktan kurtarırsınız.” diye çalışmak lâzım!

Kendisinin şehadet etmesi güzel, kendisini kurtarıyor. Kendisini kurtaran hamiyetli insanlar, biraz da başkalarını kurtarmağa çalışmalı diyorum.

e. Namazda Ölümü Hatırlayın!

Gelelim bugünkü sohbetimizin sonuncu hadis-i şerifine. Bu da zikirle ilgili ama, bu başka türlü zikir. Bu da Deylemî tarafından, Enes RA'dan rivayet edilmiş ve hasen hadis-i şerif diye kaydedilmiş. Hâfız İbn-i Hacer de çok büyük bir alim, o da tasdik eylemiş. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:⁶

لَحْرِيٌّ أَنْ يُحْسِنَ؛ وَصَلَّى صَالَةً رَجُلٍ، أَلْ يَظُنُّ أَنْ
يُصَلِّيَ صَالَةً أَدُكَّرَ الْمَوْتَ فِي صَالَتِكَ! فَإِنَّ
الرَّجُلَ إِذَا ذَكَرَ الْمَوْتَ فِي صَالَتِهِ، غَيْرَهَا، وَإِيَّاكَ
وَكُلَّ أَمْرٍ يُعْتَذَرُ مِنْهُ
(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

⁶ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.431, no:1755; Beyhakî, *Zühdü'l-Kebîr*, c.II, s.39, no:534; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.524, no:20079; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IV, s.157, no:2990

RE. 67/3 (Üzkürü'l-mevte fî salâtike! Feinne'r-racüle izâ zekere'l-mevte fî salâti hî lehariyyün en yuhsine, ve sallâ salâte racülin lâ yezunnü en yusalliye salâten gayrehâ, ve iyyâke ve külle emrin yu'tezeru minhü.)

Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz: (Üzkürü'l-mevt) “Ölümü zikreyle, yâni ölümü hatırla! Ne zaman?.. (Fîsalâtike) Namazında...” Namazında bir gün gelip de öleceğini, bu dünyanın fâni olduğunu hatırla! Şimdi hayattayken, namazda Cenâb-ı Hakk'ın divanına duruyorsun ama, bir gün de ahirette Cenâb-ı Mevlâ'nın divanında durup, mahkeme-i kübrâda hesap vereceğini düşün!.. Bir gün gelip öleceğini, kendisinin cenaze namazının kılınacağını, saf saf namaza duracaklarını hatırla!

Hani Osmanlı şairi⁷ ne demiş:

Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî,

Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf...

“Kadrini musallâ taşında bilip de, karşında el pençe divan dururlar senin ahbabların.” diyor. O ahbâbın saf saf durması kadrini bildiğinden, bilmediğinden değil; mü'min öldüğü zaman cenaze namazını kılmak için saf tutuyorlar. Ama şair öyle demiş.

⁷ Bâkî (1526-1600): Asıl adı Mahmud Abdülbâkî olan Divan edebiyatı şâiridir. Sultanü'ş-Şuâra (Şairler Sultanı) olarak anılmış, Türk edebiyatının en önemli isimleri arasında yer almıştır. Medine ve İstanbul illerinde de kadılık yapmış. Anadolu ve Rumeli eyaletlerinde kazaskerlik görevinde bulunmuştur.

Neyse, insan namaz kıldığı zaman cenaze namazını filân hatırlar, yahut öleceğini hatırlar, Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda olduğu bilir. Böyle namazında ölümü hatırlamayı tavsiye ediyor.

Peygamber Efendimiz başka hadis-i şeriflerinde her zaman ölümü düşünmeyi bizlere tavsiye ediyor. Buna *zikrû'l-mevt* derler, *tezekkür-ü mevt* derler, ölümü hatırlama... Veya *tefekkür-ü mevt*, yâni ölümü düşünmek derler. Tasavvufta da bir vazife olarak dervişe verilir. Çünkü ölümü düşünen insan ölüme hazırlanır ve hâlis, muhlis bir insan olur. Öyle maddî, küçük hesaplarla onun bunun parasını alıp, şunu bunu hortumlayıp, çalıp, çırıp, ömrünü haramla geçirmez.

“Namazdayken ölümü hatırlasın!” dedikten sonra, (*Feinne'r- racüle*) buyuruyor Efendimiz. “Çünkü kişi, (*izâ zekere'l-mevte fî salâtihi*) namazında ölümü hatırlarsa, (*lehariyyün en yuhsine*) muhakkak ki, elbette kulluğunu daha güzel yapar.” Veyahut buradaki gibi (*en yahsüne*) okursak, “Güzel olmaya daha meyleder, daha uygundur bunun bu hâli...” Yâni namazda ölümü hatırlayınca, namazın dışında da daha güzel bir kul olur. Nasıl olsa öleceğim, diye hesaplı hareket eder, günahlardan uzak durur. (*Ve sallâ salâte racülin lâ yezunnü en yusalliye salâten gayrihâ*) “Ve namazını da güzel kılar. Öyle bir kılar ki namazını, bundan sonra bir daha namaz kılmayacağını düşünen bir adamın, bu sonuncu namazıymış gibi düşünen bir adamın kılışıyla namazı kılar.” diyor.

Burada tabii hemen, Hâtem-i Esam Efendimiz KS'i hatırladık. Büyük velî, evliyâullah, kerametleri zâhir olan kimse. O namaza duracağı zaman, çok güzel bir abdest almış. Seccadesine oturduğu zaman, "Azrail AS arkamda, bu kıldığım son namaz..." diye düşünürmüş.

Tabii başka şeyler de düşünürmüş. Onun çok güzel namaz kılışı var. Demek ki, bu hadis-i şerifi uyguluyor mübarek... Yâni,

"Bundan sonra bir daha namaz kılamayacağım, bu sonuncu namazım..." diye düşünürmüş. Demek ki bu hadis-i şerifi okumuş, onu uyguluyor.

İşte sıradan bilginler ile evliyâullahın, mutasavvıf büyüklerimizin farkı buradadır. Sıradan bilginler bilgi çokluğuyla övünür, bilgisini artırmaya çalışır. Ayaklı kütüphane gibi olmaya çalışır. Bizim evliyâullah büyüklerimiz de, öğrendiklerini uygulamaya çalışır. Allah'ın rızasını kazanmaya gayret eder. Bir şeyi okuduğu zaman, "Ben bunu nasıl uygulayacağım?" diye düşünür.

Ben de onun için, sizlere her zaman söylüyorum: Aman bu vaazları lâf dinliyor gibi, lâf olsun diye dinlemeyin! Uygulamak aşkıyla, azmiyle dinleyin! "Rasûlullah Efendimiz böyle buyurmuş, uygulayayım!" diye dinleyin!..

Sahabe-i kiram ve eski selef-i sâlihînimiz Kur'an-ı Kerim'i nasıl okurlarmış?.. Onar ayet, onar ayet okurlarmış. Ayetlerin mânâsını bildikten sonra, onların uygulamasını yaparlarmış. "Bu

okuduğum on ayetin, aşrın uygulaması, gereği nedir, ne yapmam lâzım?” diye onu yaparlarmış. Uygularlarmış, hazmederlermiş, ondan sonraki on ayete geçerlermiş.

Sanıyorum bu devirde böyle yapan müslümanlar çok azaldı, veya arasan, mumla arasan bulamazsın. Yâni Kur’an’ı okuyor, “Tamam, hatimi indirdim.” diye seviniyor ama, “Kur’an-ı Kerim’i okuyayım da uygulayayım; anlaya anlaya okuyayım da, ihlâslı ihlâslı uygulayayım!” diye düşünene rastladıysanız bana bildirin; ben de vaazımda, “Böyle mübarekler var!” diye söyleyeyim.

O halde yapmıyorsak, yapmaya başlayalım! Kıldığımız namazları sonuncu namazmış gibi düşüneneceğiz, ölümü anacağız, namazı öyle kılacağız... Yâni öyle namazın erkânından çalıp çırpıp, yerden tavuğun yem topladığı gibi secdeleri hızlı hızlı yapıp, “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh... Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh...*” deyip, “Sub, sub, sub...” deyip, *Subhâna’llâh* demeden hızlı hızlı bitirmeyeceğiz işi. Hakkını vererek, ta’dil-i erkân ile, güzelce namaz kılacağız; hem de ölümü düşünerek, Cenâb-ı Hakk’ın huzurunda olduğumuzu düşünerek...

Bir de son cümlesi var, bu sonuncu hadis-i şerifin... Efendimiz muhatabına, böyle namaz kılarken ölümü hatırlamasını söylediği kimseye, bir de buyurmuş ki:

(*Ve iyyâke ve külle emrin yu'tezeru minhü*)
“Sonunda özür dilemek zorunda kalacağın herhangi bir işi yapma! Her iş ki, sonunda ondan özür dilemek zorunda kalacaksın, aman ondan sakın, onu yapma!”

“Sonunda özür dileyeyeceğin işe yanaşma, kötü işi yapma! ‘Bunu karşı taraftaki duyarsa, benim böyle yaptığım anlaşılırsa, özür dilemek zorunda kalırım.’ diyeceğin işi, en iyisi başından hiç yapma! Özür dilenecek bir iş, kötü iş demektir; o işi yapma!” diye bir ölçü veriyor Peygamber SAS Efendimiz. Biz de, sonunda özür dilenecek hatalı işler yapmamağa gayret edelim!

Evet, bugün evinde misafir olduğumuz kardeşimizin niyetine göre, hâline göre böyle zikirle ilgili emirleri geldi Peygamber Efendimiz’in... Bunların hepsi emirle başlıyor:

(*Üzküru'llàhe inde küllü hacerin ve şecer*)
“Her taşın ve ağacın yanında Allah’ı zikret!”

(*Üzküru'llàhe zikran hâmilin*) “Allah’ı alçak sesle zikret!” Bu da bir emir...

(*Üzküru'l-mevte fî salâtike*) “Namazda ölümü an!” Bu da bir emir...

Ondan sonra da: (*İzheb fenâdi*) “Git insanlara nidâ et ki, ihlâsla, tam bir imanla ‘*Lâ ilâhe illa'llâh*’ diye şehâdet eden cennete girecek! Muhakkak ona cennet var diye müjdele!”

Hepsi bunların emir... O halde bu emirleri tutalım, uygulayalım da Rasûlüllah SAS Efendimiz'in şefaatine, sevgisine nâil olalım ve hadis-i şerifleri ihyâ etmiş olalım! Çünkü sünnetleri, hadisleri ihyâ edene, şehid sevapları verilecek. O şehid sevaplarını kazanmak hepimiz için çok güzel bir şey...

Allah hepimizi şehid sevaplarına nâil eylesin... İslâm'a çok güzel hizmetler yapmayı nasib eylesin... Huzuruna sevdiği, razı olduğu kul olarak varmayı nasib eylesin...

f.Allah da Sizi Zikreder

Bir de tabii siz Allah'ı zikrederseniz, Allah da sizi zikreder.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُمْ وَأَشْكُرُوا لِي وَالْ تَكْفُرُونَ

(البقرة: ١٥٢)

(*Fe'zürûnî ezürküm ve'skürû lî ve lâ tekfurûn*)
[Öyle ise siz beni anın ki, ben de sizi anayım!
Bana şükredin, sakın bana nankörlük etmeyin!]
(Bakara, 2/152) buyruluyor.

Bu da çok büyük bir şeref... Allah'ı zikrettiğiniz zaman, Allah'ın da sizi zikrettiğini hatırlayın! Elinizde tesbihiniz olsun, yolda giderken onu çeke durun... Sigara tiryakileri sigarayı bıraksın, eline tesbihi alsın; o onu oyalar. "Allah.. Allah..." desin, diğer tesbihleri çeksin.

"—Ne bu tesbih elinde?.."

“—Sigara tiryakisi idim. Kurtulmak için hocam emretti.” dersiniz. “İşte buna devam ediyorum, çok da faydasını gördüm.” diye başkalarına da tavsiye ederseniz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri hepimizi İslâm için çalışıp, İslâm’a çok faydalar sağlayan, has, hâlis müslümanlardan eylesin... Zikir ehli, fikir ehli, hal ehli, ahireti bilen, öleceğini düşünen, ona göre hasbî hareket eden, tam Allah’ın rızasına göre hareket eden kullardan olmayı; ihlâsla *Lâ ilâhe illa’llâh* inancı üzerinde durmayı ve onu yayacak çalışmalar yapmayı; malıyla, canıyla, her türlü imkânıyla, müktesebâtıyla İslâm’ı yaymaya çalışmayı nasib eylesin...

Sıkıntılar olabilir, var dünyanın bir çok yerinde... İşte Filistinli kardeşlerimiz, işte başka ülkelerdeki baskılar... vs. Bunların hepsi imtihandır. Eski zamanda, eski ümmetlere mü’min oldukları için baskılar çok daha fazla olmuştu. Peygamber Efendimiz’in zamanında da, Mekke devrinde baskılar oldu.

Dünyanın her yerinde, müslümanım diyen insanı Cenâb-ı Hak imtihan eder. Kaderin cilvesidir, sıkıntılar gelir. Aman sıkıntılardan yılmayın, Cenâb-ı Hakk’a kulluğunuzda gevşemeyin! İmanınız artsın, Cenâb-ı Hakk’a tevekkül edin!..

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

(الطالق: ٣)

(*Ve men yetevekkel ale'llàhi fehüve hasbüh*)
“Kim Allah’a tevekkül ederse, Allah ona kâfi gelir.” (Talâk, 65/3)

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

(القصص: ٨٣)

(*Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn*) “Ve sonunda güzel sonuçlar müttakîlerin olacak.” (Kasas, 28/83)

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

17. 11. 2000 - ALMANYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

